

Türkiye’de ve Güney Afrika’da Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Finansal Performanslarının Karşılaştırmalı Olarak Analiz Edilmesi: 2022-2023 Dönemi ENTROPİ-EDAS Modeli Örneği

İbrahim YAVUZ*

ÖZ

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının 2022 ve 2023 yılı finansal performansının Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) tekniklerinden ENTROPİ ve EDAS yöntemi ile değerlendirilmesidir. Kriter ağırlıklarının belirlenmesinde ENTROPİ, alternatiflerin performans sıralamalarının belirlenmesinde EDAS yöntemi kullanılmıştır. Finansal performansın ölçülmesinde altı adet kriter kullanılmıştır. ENTROPİ sonuçlarına göre, 2022 ve 2023 yıllarında en önemli kriter, toplam aktifler (K1) olmuştur. Toplam borç/toplam aktif, kriterlerin önem ağırlığı sıralamasında her iki yılda da altıncı sırada yer almıştır. EDAS sonuçlarına göre, Güney Afrika’da faaliyet gösteren Standart Bank, 2022 ve 2023’te en iyi finansal performans gösteren katılım bankası olmuştur. Her iki yılda, Albaraka Bank ikinci, ABSA üçüncü ve HBZ Bank dördüncü sırada yer almıştır. 2022 ve 2023’te; Emlak Katılım Bankası 5., Albaraka Türk Katılım Bankası 6., Türkiye Finans Katılım Bankası 7., Vakıf Katılım Bankası 8., Ziraat Katılım Bankası 9. ve Kuveyt Türk Katılım Bankası 10. sırada yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’deki Katılım Bankaları, Güney Afrika’daki Katılım Bankaları, Finansal Performans Analizi, ENTROPİ Yöntemi, EDAS Yöntemi

JEL Sınıflandırması: M41, M49.

A Comparative Analysis of the Financial Performances of Participation Banks Operating in Türkiye and South Africa: The Case of ENTROPY-EDAS Model for the Period 2022-2023

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the financial performance of participation banks operating in Turkey and South Africa for the years 2022 and 2023 by using ENTROPY and EDAS methods, which are among the Multi-Criteria Decision Making (MCDM) techniques. ENTROPY method was used to determine the criteria weights and EDAS method was used to determine the performance rankings of the alternatives. Six criteria were used to measure financial performance. According to the ENTROPY results, the most important criterion in 2022 and 2023 was total assets (K1). Total debt/total assets ranked sixth in the ranking of the importance weight of the criteria in both years. According to the EDAS results, Standard Bank operating in South Africa was the participation bank with the best financial performance in 2022 and 2023. In both years, Albaraka Bank ranked second, ABSA third and HBZ Bank fourth. In 2022 and 2023, Emlak Katılım Bankası ranked 5th, Albaraka Türk Katılım Bankası 6th, Türkiye Finans Katılım Bankası 7th, Vakıf Katılım Bankası 8th, Ziraat Katılım Bankası 9th and Kuveyt Türk Katılım Bankası 10th.

Keywords: Participation Banks in Türkiye, Participation Banks in South Africa, Financial Performance Analysis, ENTROPY Method, EDAS Method

JEL Classification: M41, M49.

Geliş Tarihi / Received: 25.06.2024 Kabul Tarihi / Accepted: 22.11.2024

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

* Dr. Öğr. Üyesi, Dumlupınar Üniversitesi, Simav Meslek Yüksekokulu, Finans-Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, ibrahim.yavuz@dpu.edu.tr, ORCID:0000-0002-2099-0625.

1. GİRİŞ

Bankalar, en temel ifadeyle, finansal sistem içerisinde fon fazlası olanlar ile fona ihtiyacı olanların bir araya geldiği ve kaynak tahsisini gerçekleştiren kuruluşlardır. Bankacılık sektörü içerisinde hem faizle işlem yapan konvansiyonel bankalar hem faizsiz işlem yapan katılım bankaları bulunmaktadır. Konvansiyonel bankalar, para üzerinden para kazanma mantığı ile faaliyetlerini organize etmektedir. Bu bankacılık türünde hesap sahibine önceden belirlenmiş bir oranda getiri sağlanması amaçlanmaktadır. Katılım bankacılığında kâr/zarar (k/z) ortaklığı prensibi göz önüne alınmakta, hesap sahibine önceden belirlenmiş getiri vaat edilmemekte, elde edilen kâr veya zarara göre paylaşımında bulunmaktadır (Bektaş, 2022: 456).

Modern anlamda ilk faizsiz banka (İslami Bankacılık-Katılım Bankacılığı) 1963'te Mısır'ın Mith Ghamr kentinde "Mith Ghamr Tasarruf Bankası" adıyla kurulmuştur (Bektaş, 2022: 456). Katılım bankacılığı 1970'lerden itibaren hızla gelişme göstermiş ve katılım bankacılığı alanında faaliyet gösteren kuruluş sayısı artış göstermiştir. 1974'te İslam Kalkınma Bankası, 1975'te Dubai İslam Bankası, 1977'de Sudan Faysal İslami Bankası, 1978'de Mısır Faysal İslam Bankası ve Ürdün Faysal İslami Bankası ve 1979'da Bahreyn İslam Bankası ve Uluslararası İslami Yatırım ve Kalkınma Bankası kurulmuştur. Uluslararası İslami Yatırım ve Kalkınma Bankası 1980'de Lüksemburg'da, 1983'te Malezya İslam Bankası kurulmuştur (Billah, 2007: 401-402).

Devlet Sanayi İşçi ve Yatırım Bankası (DESİYAB), 1975 ile 1978 yılları arasında faaliyet göstermiş olup, Türkiye'de katılım bankacılığının ilk uygulaması olarak görülmektedir (Tunç, 2010: 176). Türkiye, 1980'li yıllarda, Özal Hükümetinin teşvik etmesiyle Suudi Arabistan ve Kuveyt gibi zengin Körfez ve petrol ülkeleri ile ekonomik, yatırım ilişkileri başlatmıştır. Bunun bir sonucu olarak 1984'te, ÖFK'lerin yasal zemini oluşturulmuştur (Abdul-Rahman, 2010: 194). 21.01.1985'te Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB)'nden faaliyet izni alarak kurulan Albaraka Türk Finans Kurumu ilk ÖFK'dir (Atar, 2017: 1052). Yine 1985'te Faisal Finans Kurumu kurulmuş, bu ÖFK, 2001'de Ülker Grubu'na geçerek Family Finans adını almıştır. 1989'da Kuveyt Türk, 1991'de Anadolu Finans, 1995'te İhlas Finans, 1996'da Asya Finans Kurumu kurulmuştur (Tunç, 2010: 177).

ÖFK'ler, 1999'da, "4389 Sayılı Bankalar Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 4491 Sayılı Kanun" ile Bankalar Kanunu kapsamına alınmıştır (Pehlivan, 2016: 303). Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye'de 2001 yılındaki finansal ve mali krizden sonra İhlas Finans Kurumu'nun faaliyetlerine son vermiş, İhlas Finans Kurumu likidite sorunu ile karşılaşmış ve bunun sonucunda diğer ÖFK müşterileri hesaplarından paralarını çekmek durumunda kalmışlardır. Daha sonra 4389 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ÖFK'lere, tasarruflarını korumak için güvence fonu kurulmasına izin verilmiştir (Tunç, 2010: 182-183). 2001'de ÖFK'ler için, ileride TKBB adını alacak olan "Özel Finans Kurumları Birliği" (ÖFKB) kurulmuştur (Kızılkaya, 2012: 141). 2005 yılında, 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile birlikte ÖFK'ler, "Katılım Bankaları" adını almıştır. 2015'te, aynı yıl içerisinde, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım kurulmuştur. 2015'te Asya Katılım Bankası'nın faaliyetlerine son verilmiştir. 2019'da da Türkiye Emlak Katılım Bankası kurulmuştur. Bankacılık ve Düzenleme ve Denetleme (BDDK) verilerine göre Türkiye'de katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren 9 adet katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankalardan Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. ve T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. "Dijital Banka" olarak faaliyet göstermektedir (bddk.org.tr/Kurulus/Liste/77, Erişim Tarihi: 12.04.2024).

Güney Afrika, sınırları içerisinde yaşayan Müslüman sayısı az olsa da faizsiz bankacılık faaliyetlerinin gerçekleştirildiği önemli bir "Sahra Altı Afrika Ülkesi" olarak görülmektedir. İslami finans alanında gerçekleşen önemli gelişmeler ile birlikte Güney Afrikalı Müslümanlar, 1980'li yıllarda faizsiz ticari kurumlar kurmaya başlamışlardır. Bu konudaki önemli bir girişimin, "Müslüman Gençlik Hareketi" tarafından desteklenen "Jaame Limited" ve 1988'de

İslam Bankası'nı Güney Afrika Merkez Bankası'na dâhil eden Ebrahim Karsani'nin desteklediği İslami Şirket olduğu görülmektedir. Güney Afrika İslami bankasının kurulmasının ardından 1989'da Albaraka Bank, sonrasında ise First National Bank, ABSA Bank, Wes Bank (FirstRand Bank LTD'nin bir bölümünü oluşturan banka), Standard Bank ve HBZ Bank Limited faaliyete geçmiştir (Seid Ali, 2023: 5). Güney Afrika Bankalar Birliği (The Banking Association South Africa-BASA)'nin resmi internet sitesinden alınan bilgiye göre Güney Afrika'da 5 adet katılım bankası faaliyet göstermektedir (banking.org.za/about-us/member-banks/, Erişim Tarihi: 12.04.2024).

Islamic Financial Services Board (IFSB)'nin yayımlanmış olduğu "Islamic Financial Services Industry Stability Report 2023"e göre, küresel İslami bankacılık varlıkları 2022 itibariyle 2,25 trilyon dolara (\$) ulaşmıştır (IFSB, 2023: 21). IFSB (2023)'nin raporuna göre, bankacılık sistemi tamamen katılım bankacılığına dayalı olan ülkeler 2022 yıl sonu itibariyle İran ve Sudan'dır. Yine aynı rapora göre, Türkiye'deki katılım bankalarının varlıklarının toplan bankacılık sektörü içerisindeki payı %8,3 iken bu oran Güney Afrika'da %0,1'dir (IFSB, 2023: 23). Küresel katılım bankacılığı varlıkları içerisinde en yüksek paya sahip ülke 2022 itibariyle %32,9 ile Suudi Arabistan'dır. Onu %16,2 ile İran, %11,1 ile Malezya takip etmektedir. Türkiye ise küresel katılım bankacılığı varlık sıralamasında 7., Güney Afrika 36. sıradadır (IFSB, 2023: 24).

Bankaların performansı sürdürülebilir bir kâr elde etme kapasitelerini de ifade etmektedir. Diğer bütün işletmelerde olduğu gibi bankaların uzun vadede küresel endüstri içerisinde kalmaları için daha rekabetçi olmaları önem taşımaktadır. Yine bankaların faaliyet gösterdiği ülkenin genel ekonomik büyümesine katkıda bulunmaları için performans düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Böyle bir beklenti bankaların performansının analiz edilmesine ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır (Rozzani ve Rahman, 2013: 36-37).

Bankacılık sektörü içerisinde, katılım bankalarının finansal performansının ölçülmesi önemlidir, öyle ki finansal performansı daha yüksek olan katılım bankalarının sektör içerisinde rekabet edebilirlik düzeyi de yüksek olacak ve reel sektörün büyümesine olan katkıları artacaktır. Bu nedenle bu çalışmada katılım bankalarının finansal performansının uluslararası karşılaştırmalı niteliğinde olan Türkiye ve Güney Afrika'da faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal performansının ÇKKV yöntemlerinden ENTROPİ ve EDAS yöntemleri ile analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın giriş niteliğindeki bu bölümünden sonra çalışma konusuna yönelik literatür taramasına yer verilmiştir. Sonrasında çalışma amaç, veri seti ve kullanılan yöntemlere ilişkin bilgi verilmiş olup, analiz sonucunda elde edilen bulgular tablolar yardımıyla özetlenmiş ve yorumlamaları yapılmıştır. Son olarak da sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde katılım bankalarının finansal performansının değerlendirilmesi üzerine yapılan birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların içerisinde bazıları katılım bankalarının içsel değerlendirmesine bazıları konvansiyonel bankalar ile karşılaştırmalı analizine bazıları ise ülkeler arasındaki karşılaştırmalı analizine dayanmaktadır. Bu çalışma, katılım bankalarının Türkiye ve Güney Afrika karşılaştırmalı analizine odaklandığından literatür incelemesinde katılım bankaları üzerine yapılan ÇKKV yöntemlerine dayalı çalışmalara yer verilecektir. Literatür özeti aşağıda Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Katılım Bankalarının ÇKKV Yöntemleriyle Finansal Performansını Değerlendiren Çalışmalar-Literatür Özeti

Yazar/Yazarlar	Yıl	Yöntem	Sonuç
Çetin ve Bıtrak	2010	AHP	Ticari bankalardan Akbank'ın, katılım bankalarında ise Bank Asya'nın en iyi performansa sahip banka olduğu tespit edilmiştir.
Yayar ve Baykara	2012	TOPSIS	Albaraka Türk Katılım Bankası'nın en etkin banka, Bank Asya'nın en verimli banka olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kuveyt Türk'ün etkinlik ve verimliliğinde az da olsa artış olduğu tespit edilmiştir.
Gümüş ve Nalbantoğlu	2015	TOPSIS	Yerli özel sermayeli bankaların daha iyi performans sergilediği, kamu bankalarının performans sıralamasında ikinci sırada yer aldığı, yabancı bankaların performansının düşük olduğu, katılım bankalarının ise kötü performans sergilediği tespit edilmiştir.
Esmer ve Bağcı	2016	TOPSIS	En yüksek performans gösteren ve en kârlı bankanın Bank Asya olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Ayrıçay, Özçalıcı ve Bolat	2017	AHP ve GİA	Vakıf Katılım Bankası'nın en iyi performansa sahip olduğu, en kötü performansa sahip bankanın ise Albaraka Türk Katılım Bankası'nın olduğu belirlenmiştir.
Çağırın Kendirli, Kendirli ve Aydın	2019	TOPSIS	Aldığı önlemler sonucunda Türkiye'nin 2008 krizinde 2001 krizine göre diğer ülkelerden daha iyi bir performans sergilediği, kriz öncesi ve sonrasında konvansiyonel bankaların katılım bankalarına göre daha iyi bir performansa sahip olduğu, kriz zamanında katılım bankalarının, konvansiyonel bankalara göre daha iyi performans gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada kriz dönemlerinde katılım bankalarının mali kârlılık açısından daha iyi olduğu belirtilmiştir.
Gezen	2019	ENTROPI ve WASPAS	2010-2015 yıllarında en iyi finansal performans gösteren banka Türkiye Finans Katılım Bankası, 2016-2017'de ise en iyi performans gösteren banka Kuveyt Türk Katılım Bankası olmuştur.
Salur ve Cihan	2020	TOPSIS	Analiz sonuçları en iyi performans gösteren banka gruplarının sırasıyla kamu konvansiyonel bankaları, özel katılım bankaları ve özel konvansiyonel bankaları olduğunu göstermektedir.
Öndeş, Çalı, Aydın ve Muti	2020	ELEKTRE	Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın, Türkiye Finans Katılım Bankası'na, Albaraka Türk Katılım Bankası'nın Şeker Bank'a göre daha iyi performans gösterdiği belirtilmiştir. ING Bank'ın Türkiye Finans Bankası'na, Türkiye Ekonomi Bankası'nın Türkiye Finans Bankası'na göre daha yüksek performans gösterdiği tespit edilmiştir.

Tetik ve Şahin	2020	TOPSIS	En iyi performans sergileyen banka Türkiye Finans Katılım Bankası, ikinci Albaraka Türk Katılım Bankası ve üçüncü Kuveyt Türk Katılım Bankası olmuştur.
Karavardar ve Çilek	2020	MULTI-MOORA	En iyi finansal performans sergileyen Vakıf Katılım Bankası olarak belirlenmiştir.
Odabaş ve Bozdağan	2020	ELECTRE	Vakıf Katılım Bankası’nın finansal performansının üç yıl için diğer bankalara göre daha iyi olduğu tespit edilmiştir.
Elmas ve Yetim	2021	TOPSIS	Çalışmada Suudi Arabistan, Malezya, Birleşik Arap Emirlikleri, Kuveyt, Türkiye ve Bahreyn’in küresel İslami bankacılık toplam aktif payları ile finansal performans sıralamalarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. Ülkelerin genel performans sıralamaları ile küresel İslami bankacılık toplam aktif payları sıralamasının aynı olduğu tespit edilmiş ve Türkiye her iki sıralamada 5. sırada yer almıştır.
Bayram	2021	CRITIC ve EDAS	Albaraka Türk Katılım Bankası’nın daha yüksek bir performans gösterdiği tespit edilmiştir. İkinci en iyi performansı sergileyen banka ise Kuveyt Türk Katılım Bankası olmuştur.
Yörük Eren, Özdağoğlu ve Bekçi	2021	CAMELS, MULTI-MOORA ve MAUT	2018 yılında en iyi performans gösteren banka Vakıf Katılım Bankası, 2019 yılında ise Kuveyt Türk Katılım Bankası olmuştur.
Yetiz	2021	TOPSIS	2016 yılında Vakıf Katılım Bankası, 2017 yılında Kuveyt Türk en iyi performans gösteren banka olmuştur. 2018 ve 2019 yıllarında en iyi banka, Türkiye Finans Katılım Bankası’nın olduğu tespit edilmiştir.
Bektaş	2021	ENTROPİ ve MAIRCA	2018’de en iyi performans gösteren bankalar sırasıyla Ziraat Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Kuveyt Türk Katılım Bankası’dır. 2019 yılında, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Ziraat Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası sırasıyla en iyi finansal performansa sahip ilk üç banka olmuştur.
Özer ve Saygın	2022	PROMETHEE	Sırayla Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Vakıf Katılım Bankası yn yüksek performansa sahip bankalar olmuştur. En düşük performansa sahip bankalar; Albaraka Türk Katılım Bankası, Bank Asya ve Emlak Katılım Bankası olmuştur.
Yurttadur ve Taşcı	2022	CRITIC ve MAIRCA	En önemli kriterin Likit Aktifler/Yükümlülükler, en önemsiz kriterin Net Kâr-Zarar/Toplam Aktifler olduğu tespit edilmiştir. Finansal performans sıralamasında Kuveyt Türk Katılım Bankası’nın ilk sırayı aldığı Ziraat Katılım Bankası’nın altıncı sırada aldığı tespit edilmiştir.

Akbulut	2023	CRITIC ve COPRAS	CRITIC yöntemi sonuçlarına göre, en önemli kriter, 2019 yılı dışındaki tüm yıllarda Toplam Krediler/Toplam Aktifler olmuştur. COPRAS yöntemi sonuçlarına göre, bankaların performans sıralamaları farklılık göstermiştir. 2019, 2020 ve 2021 yıllarında Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş., 2022 yılında Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. en iyi performans gösteren banka olmuştur.
---------	------	------------------	---

Yukarıda Tablo 1’de verilen ve katılım bankalarının performans analizinin ÇKKV yöntemleriyle değerlendirildiği çalışmaların yanında diğer yöntemlerle yapılan çalışmalar da mevcuttur: Özgür (2008) Veri Zarflama Analizi (VZA), Jaffar ve Manarvi (2011) CAMELS, Usman ve Khan (2012) T Testi, Er ve Uysal (2012) VZA, Doğan (2013) T Testi, Firdaus ve Hosen (2013) VZA ve Tobit, Rozzani ve Abdul Rahman (2013) CAMELS, Altan ve Candoğan (2014) GRİ İlişkisel Analiz ve Geleneksel Performans Ölçüm Yöntemleri, Öztürk vd. (2017) VZA, Yurttadur ve Demirbaş (2017) T Testi, Farandy vd. (2017) VZA ve Regresyon Analizi (Tobit), Gündoğdu (2018) GRİ İlişkisel Analiz, Bektaş ve Seki (2018) VZA ve MTFV, Abduh (2018) Betimsel istatistik, Herfindahl Hirschman Endeksi ve Z-Skor Metotları, Karaca vd. (2019) VZA, Ertürkmen ve Bolat (2020) VZA ve MTFV, Abdo (2020) Regresyon Analizi, Al-Qudah (2020) Panel Veri Analizi, Khan vd. (2020) Regresyon Analizi, Samad (2021) VZA, Bektaş (2022) VZA, Koçyiğit (2024).

Çalışmanın literatür taraması kısmında özeti verilen çalışmalar dikkate alındığında, finansal performansın değerlendirilmesinde, Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların finansal performansının değerlendirildiği çalışmaların ağırlık kazandığı görülmektedir. Türkiye’deki ve Güney Afrika’daki katılım bankalarının finansal performansının ÇKKV yöntemleriyle değerlendirmesi itibariyle literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüş ve çalışma bunun üzerine tasarlanmıştır.

3. AMAÇ, VERİ SETİ VE YÖNTEM

3.1. Amaç ve Veri Seti

Çalışmanın amacı, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları ile Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının 2022-2023 dönemi için finansal performanslarının ÇKKV yöntemlerinden ENTROPİ ve EDAS yöntemleri ile analiz edilmesidir.

Finansal performans analizi uygulamasında ilk olarak ilgili kriterler ve alternatiflerden oluşan karar matrisi oluşturulacaktır. Kriterler finansal performans göstergelerinden, alternatifler Türkiye’de ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarından oluşmaktadır. Kriter ağırlıklarının belirlenmesinde ÇKKV yöntemlerinden ENTROPİ yöntemi, alternatiflerin performans sıralamalarının belirlenmesi için ÇKKV yöntemlerinden EDAS yöntemi kullanılmıştır.

Bankacılık ve Düzenleme ve Denetleme (BDDK) verilerine göre Türkiye’de katılım bankacılığı sektöründe faaliyet gösteren 9 adet katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankalardan Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. ve T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. “Dijital Banka” olarak faaliyet göstermektedir (bddk.org.tr/Kurulus/Liste/77, Erişim Tarihi: 12.04.2024). Güney Afrika Bankalar Birliği (The Banking Association South Africa-BASA)’nin resmi internet sitesinden alınan bilgiye göre Güney Afrika’da faaliyet gösteren 5 adet katılım bankası bulunmaktadır (banking.org.za/about-us/member-banks/, Erişim Tarihi: 12.04.2024). Analiz dönemi 2022-2023 dönemini kapsamakta olup, ilgili yılları kapsayan verilerle yapılan analiz sonuçları

karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Veri seti katılım bankalarının yıllık faaliyet raporlarındaki finansal tablolardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Dünya Katılım Bankası A.Ş., 1984 yılında Adabank A.Ş. olarak faaliyetine başlamış olup, 26.12.2023 tarihinde katılım bankası olarak faaliyetine devam etmektedir (dunyakatilim.com.tr/hakkimizda/dunya-katilim-hakkinda, Erişim Tarihi: 12.04.2024). Araştırma dönemi göz önüne alındığında Dünya Katılım Bankası A.Ş. araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. BDDK’den 23.03.2023’te faaliyet izni alarak faaliyetlerine başlamıştır. (hayatfinans.com.tr/bizitaniiyinv1, Erişim Tarihi: 12.04.2024). Araştırma dönemi göz önüne alındığında Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. BDDK’nin 30.03.2023 tarih 10561 sayılı kararıyla faaliyet izni alarak faaliyetlerine başlamıştır (Resmi Gazete, Tarih: 30.03.2023 Sayı: 10561). Araştırma dönemi göz önüne alındığında T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Yapılan açıklamalar göz önüne alındığında araştırmaya dâhil edilen katılım bankaları aşağıda Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Analize Dâhil Edilen Katılım Bankaları¹

Katılım Bankaları	Faaliyet Gösterdiği Ülke	Kodu
Albaraka Türk Katılım Bankası	Türkiye	ATKB
Kuveyt Türk Katılım Bankası	Türkiye	KTKB
Türkiye Finans Katılım Bankası	Türkiye	TFKB
Vakıf Katılım Bankası	Türkiye	VKB
Ziraat Katılım Bankası	Türkiye	ZKB
Emlak Katılım Bankası	Türkiye	EKB
Absa Bank LTD	Güney Afrika	ABSA
Al Baraka Bank	Güney Afrika	ALB
Standard Bank	Güney Afrika	SB
HBZ Bank LTD	Güney Afrika	HBZ

Çalışmada finansal performansın ölçülmesinde altı farklı kriter kullanılmıştır. Kriterler, gerek bu çalışmada ele alınan gerekse diğer literatür çalışmalarında kullanılan kriterlerden faydalanılarak hazırlanmıştır. İlgili kriterlere ilişkin veriler, katılım bankalarının 2022-2023 dönemine ait yıllık faaliyet/entegre faaliyet raporlarından ve konsolide finansal tablolardan elde edilmiştir. Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal tablo verileri Güney Afrika Randı (ZAR) para birimi üzerinden hazırlanmış olması nedeniyle ilgili dönem sonu itibarıyla ZAR/TL kuru üzerinden TL’ye çevrilmiştir. ZAR/TL kuru verileri <https://tr.investing.com/> adresinden elde edilmiştir. Çalışmada kullanılacak kriterler aşağıda Tablo 3’te verilmektedir.

¹Çalışmaya faaliyet dönemi 31 Aralıkta biten katılım bankaları dâhil edilmiştir. Güney Afrika’da faaliyet gösteren FirstRand Bank LTD, yıllık faaliyet raporunu Haziran ayı sonunda yayımladığından (özel mali yıl uygulaması) araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Tablo 3: Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizinde Kullanılan Kriterler

Kriter Sınıfı	Kriter Adı/Hesaplanışı	Kriter Kodu	Kriter Hedefi (Yönü)
Firma Büyüklüğü	Toplam Aktifler	K1	Fayda (Maksimum)
Kârlılık Oranları	Net Kâr/Toplam Aktif	K2	Fayda (Maksimum)
	Net Kâr/Özkaynak	K3	Fayda (Maksimum)
Finansal Yapı Oranları	Özkaynaklar/Toplam Aktif	K4	Fayda (Maksimum)
	Toplam Borç/Toplam Aktif (Finansal Kaldıraç)	K5	Maliyet (Minimum)
	Toplam Borç/Toplam Özkaynak	K6	Maliyet (Minimum)

3.2.Yöntem

Çalışmada Türkiye ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal performansının değerlendirilmesinde ÇKKV yöntemlerinden ENTROPİ ve EDAS yöntemi kullanılmıştır. Aşağıda öncelikle kriter ağırlıklarının belirlenmesinde kullanılan ENTROPİ yöntemi sonrasında alternatiflerin performans sıralamalarının belirlenmesinde kullanılan EDAS yöntemi ile ilgili bilgilere değinilmiştir.

3.2.1.ENTROPİ Yöntemi

ENTROPİ kavramı, sistemlerin evrende kendi haline bırakıldığında zamanla düzensiz hale gelmesini ifade eder ve 1865’te literatüre kazandırılmıştır. Shannon daha sonra ENTROPİ kavramını, hem kesikli olasılık dağılımı ile açıklamış hem de bir belirsizlik ölçüsü şeklinde ifade etmiştir (Zhang vd., 2011: 444). Entropi yöntemi, üzerinde çalışılan bir karar verme probleminde birden fazla veya birçok kriterin bulunması durumunda, söz konusu kriterlerin ağırlıklarını belirlemede kullanılır. ENTROPİ yönteminde kriter ağırlıklarının belirlenmesinde sadece karar matrisinden yararlanılır ve başka hiçbir şeye ihtiyaç duyulmaz. Bu özelliğiyle bu yöntem objektif ÇKKV yöntemlerinden biridir. ENTROPİ yöntem beş adımdan oluşmaktadır (Erol ve Ferrell, 2009: 1196-1197; Wang ve Lee, 2009:8982; Özdağoğlu vd., 2017: 346-347).

1. Adım: Karar matrisinin oluşturulması: D ile belirtilen karar matrisi aşağıda eşitlik (1)’deki gibi oluşturulmakta ve X_{ij} değerlerinden meydana gelmektedir. Burada, X_{ij} değerleri, j . değerlendirme ölçütüne göre i . alternatifin aldığı değerleri göstermektedir. (i , karar alternatifi sayısı $i = 1,2, \dots, m$; j ise değerlendirme kriteri sayısı $j = 1,2, \dots, nn$ sayısı).

$$D = \begin{matrix} A_1 \\ A_2 \\ \vdots \\ A_m \end{matrix} \begin{bmatrix} X_{11} & X_{12} & X_{1n} \\ X_{21} & X_{22} & X_{2n} \\ \vdots & \vdots & \vdots \\ X_{m1} & X_{m2} & X_{mn} \end{bmatrix} \quad (1)$$

2. Adım: Karar Matrisi Elemanlarının Normalize Edilmesi: Bu adımda, 1. Adımda oluşturulan ve farklı alternatiflere ait kriterlere ilişkin değerler Eşitlik (2)’den yararlanılarak

normalize edilir ve [0,1] aralığında değer alacak şekilde dönüştürülür. Eşitlik (2)’de yer alan P_{ij} değerleri, j. değerlendirme kriterine göre i. alternatifin aldığı normalize değeri göstermektedir.

$$P_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sum_{i=1}^m x_{ij}} \quad \forall i, j \quad (2)$$

3. Adım: Kriterlere Ait ENTROPİ Değerlerinin Hesaplanması: Her bir kriterle ilişkin ENTROPİ değerleri Eşitlik (3)’teki gibi hesaplanır. Eşitlik (3)’teki k değeri ($k = (\ln(m))^{-1}$) sabit bir katsayıdır ve $0 \leq e_j \leq 1$ olacak şekilde değer alır. e_{ij} değeri, j. kriterinin ENTROPİ değerine (belirsizlik ölçüsüne) karşılık gelmektedir.

$$k = (\ln(m))^{-1} \quad 0 \leq e_j \leq 1 \quad e_{ij} = -k \cdot \sum_{j=1}^n P_{ij} \cdot \ln(P_{ij}) \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (3)$$

4. Adım: Farklılaşma Derecelerinin Elde Edilmesi: 4. Adımda, Eşitlik (4) yardımıyla, 3. Adımda elde edilen ENTROPİ değerleri kullanılarak farklılaşma dereceleri (d_j) hesaplanmaktadır.

$$d_{j=1} - e_j \quad j = 1, \dots, 2, \dots, n \quad (4)$$

5. Adım: Kriterlerin ENTROPİ Değerlerinin belirlenmesi: Bu adımda, her bir kriterin farklılaşma derecesi toplam farklılaştırma derecesine oranlanır ve kriter ağırlık değerleri hesaplanır. Hesaplamaya ilişkin formül Eşitlik (5)’de gösterilmektedir.

$$W_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j} \quad (5)$$

3.2.2. EDAS Yöntemi

Çelişkili ölçütler olduğunda kullanışlı olan EDAS yönteminde, en iyi alternatif, ortalama çözüme (Average Solution-AV) olan uzaklık ile ilgilidir. EDAS yönteminde ideal ve nadir çözümün hesaplanmasına gerek olmamakla birlikte alternatiflerin değerlendirilmesi için ortalama çözüme göre iki uzaklık (mesafe) hesaplanır: Ortalamaya pozitif uzaklık mesafesi (Positive Distance from Average-PDA) ve ortalamaya negatif uzaklık mesafesi (Negative Distance from Average-NDA). Bu değerler, her bir alternatif ile ortalama çözüm arasındaki farkı göstermektedir. Daha yüksek PDA değerleri ve/veya daha düşük NDA değerleri, alternatif çözümün ortalama çözümden daha iyi olduğunu göstermektedir. EDAS yöntemi sekiz adımdan oluşmakta olup formülasyon gösterimi ve açıklamaları aşağıda verilmiştir (Keshavarz Ghorabae vd., 2015: 438-440).

Adım 1: Alternatifleri açıklayan en önemli kriterlerin seçilmesi

Adım 2: (X) ile ifade edilen karar matrisinin oluşturulması: Eşitlik (6)'da X_{ij} i . alternatifin j . kriter değerini ifade etmektedir.

$$X = [X_{ij}]_{n \times m} = \begin{bmatrix} X_{11} & X_{12} & \dots & X_{1m} \\ X_{21} & X_{22} & \dots & X_{2m} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \vdots \\ X_{n1} & X_{n2} & \dots & X_{nm} \end{bmatrix} \quad (6)$$

Adım 3: Tüm kriterler için ortalama çözümün belirlenmesi

$$AV_j = [AV_j]_{1 \times m} \quad (7)$$

$$AV_j = \frac{\sum_{i=1}^n X_{ij}}{n}. \quad (8)$$

Adım 4: PDA ve NDA'nın hesaplanması: PDA_{ij} ve NDA_{ij} sırasıyla i . alternatifin j . kritere ait ortalama değere olan pozitif ve negatif uzaklığı ifade etmektedir.

$$PDA_{ij} = [PDA_{ij}]_{n \times m}, \quad (9)$$

$$NDA_{ij} = [NDA_{ij}]_{n \times m}, \quad (10)$$

Eğer j . kriteri fayda (maksimum) yönlü bir kriter ise; PDA değeri Eşitlik (11), NDA değeri Eşitlik (12) yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$PDA_{ij} = \frac{\max(0, (X_{ij} - AV_j))}{AV_j}, \quad (11)$$

$$NDA_{ij} = \frac{\max(0, (AV_j - X_{ij}))}{AV_j}, \quad (12)$$

j . kriteri faydasız (minimum) ise; PDA değeri Eşitlik (13), NDA değeri Eşitlik (14) yardımıyla hesaplanmaktadır.

$$PDA_{ij} = \frac{\max(0, (AV_j - X_{ij}))}{AV_j},$$

(13)

$$NDA_{ij} = \frac{\max(0, (X_{ij} - AV_j))}{AV_j},$$

(14)

Adım 5: Tüm alternatifler için PDA (Eşitlik 15) ve NDA'nın Eşitlik (16) ağırlıklı toplam değerlerinin hesaplanması: W_j , j. kriterinin ağırlığını göstermektedir.

$$SP_i = \sum_{j=1}^m W_j PDA_{ij};$$

(15)

$$SN_i = \sum_{j=1}^m W_j NDA_{ij};$$

(16)

Adım 6: Tüm alternatifler için SP Eşitlik (17) ve SN Eşitlik (18) değerlerinin normalize edilmesi:

$$NSP_i = \frac{SP_i}{\max_i(SP_i)};$$

(17)

$$NSN_i = \frac{SN_i}{\max_i(SN_i)};$$

(18)

Adım 7: Tüm alternatifler için değerlendirme puanının (AS) hesaplanması:

$$AS_i = \frac{1}{2}(NSP_i + NSN_i),$$

(19)

$$0 \leq AS_i \leq 1.$$

(20)

Adım 8: AS'nin azalan değerlerine göre sıralanması.

4. BULGULAR

4.1. ENTROPİ Yöntemi Bulguları

Çalışmanın bu kısmında, 2022 ve 2023 yıllarına ilişkin, objektif ağırlıklandırma yöntemlerinden biri olan ENTROPİ yöntemi bulguları verilmektedir. Aşağıda Tablo 4'te yöntemin ilk adımı olan ve alternatifler ile tarafımızca hesaplanan finansal kriterleri içeren karar

matrisi yer almaktadır. Tablo 4'teki karar matrisi EDAS yönteminde de kullanılacak karar matrisini oluşturmaktadır.

Tablo 4: 2022 ve 2023 Yıllarına İlişkin ENTROPİ Yöntemi Karar Matrisi

Karar Matrisi						
2022	K1	K2	K3	K4	K5	K6
ATKB	146963163000	0,01263	0,19850	0,06361	0,93639	14,72170
KTKB	403980511000	0,03701	0,48588	0,07617	0,92383	12,12890
TFKB	145905182000	0,02000	0,26346	0,07593	0,92407	12,17028
VKB	188037185000	0,02519	0,25041	0,10060	0,89940	8,94009
ZKB	212356923000	0,01808	0,33750	0,05358	0,94642	17,66309
EKB	98955214000	0,02844	0,46679	0,06092	0,93908	15,42588
ABSA	1629358292800	0,00824	0,11841	0,06958	0,93042	13,37129
ALB	9357031812	0,00679	0,05687	0,11944	0,88056	7,37224
SB	2037634056000	0,00932	0,13706	0,06801	0,93199	13,70351
HBZ	9316827408	0,01392	0,18028	0,07721	0,92279	11,95245
Karar Matrisi						
2023	K1	K2	K3	K4	K5	K6
ATKB	233236983000	0,01768	0,28738	0,06152	0,93848	15,25526
KTKB	691857437000	0,04169	0,54454	0,07657	0,92343	12,06055
TFKB	232197741000	0,02517	0,29542	0,08522	0,91478	10,735
VKB	315123265000	0,02566	0,27681	0,09269	0,90731	9,78813
ZKB	383658370000	0,01044	0,20193	0,05169	0,94831	18,34586
EKB	187686793000	0,02741	0,49307	0,05558	0,94442	16,99103
ABSA	2469183626000	0,00547	0,07947	0,06879	0,93121	13,53629
ALB	14770311972	0,01400	0,11623	0,12048	0,87952	7,29996
SB	3172093540000	0,00900	0,12592	0,07146	0,92854	20,95936
HBZ	14002651399	0,02129	0,23759	0,08961	0,91039	10,15956

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

ENTROPI yönteminin ikinci adımında Tablo 4’te verilen karar matrisi elemanları kullanılarak normalize işlemi gerçekleştirilmektedir. Aşağıda Tablo 5’te normalize edilmiş karar matrisi gösterilmektedir.

Tablo 5: 2022 ve 2023 Yıllarına İlişkin Normalize Karar Matrisi

Normalize Karar Matrisi						
2022	K1	K2	K3	K4	K5	K6
ATKB	0,03010	0,07032	0,07955	0,08314	0,10140	0,11551
KTKB	0,08275	0,20605	0,19473	0,09956	0,10004	0,09517
TFKB	0,02989	0,11135	0,10559	0,09925	0,10006	0,09549
VKB	0,03852	0,14024	0,10036	0,13149	0,09739	0,07015
ZKB	0,04350	0,10066	0,13526	0,07003	0,10248	0,13859
EKB	0,02027	0,15833	0,18708	0,07963	0,10169	0,12104
ABSA	0,33376	0,04587	0,04746	0,09095	0,10075	0,10491
ALB	0,00192	0,03780	0,02279	0,15612	0,09535	0,05784
SB	0,41739	0,05189	0,05493	0,08890	0,10092	0,10752
HBZ	0,00191	0,07750	0,07225	0,10092	0,09992	0,09378
Normalize Karar Matrisi						
2023	K1	K2	K3	K4	K5	K6
ATKB	0,03024	0,08938	0,10810	0,07952	0,10172	0,11289
KTKB	0,08969	0,21076	0,20484	0,09898	0,10009	0,08925
TFKB	0,03010	0,12724	0,11113	0,11016	0,09915	0,07944
VKB	0,04085	0,12971	0,10413	0,11981	0,09834	0,07243
ZKB	0,04974	0,05278	0,07596	0,06682	0,10278	0,13576
EKB	0,02433	0,13857	0,18548	0,07184	0,10236	0,12574
ABSA	0,32010	0,02765	0,02989	0,08892	0,10093	0,10017
ALB	0,00191	0,07079	0,04372	0,15574	0,09533	0,05402
SB	0,41122	0,04550	0,04737	0,09237	0,10064	0,15510
HBZ	0,00182	0,10763	0,08937	0,11583	0,09867	0,07518

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

ENTROPİ yönteminin üçüncü adımında ENTROPİ değerlerinin hesaplanması gerekmektedir. Aşağıda Tablo 6'da 2022 ve 2023 yılları kriterlere ilişkin ENTROPİ değerleri gösterilmektedir.

Tablo 6: 2022 ve 2023 Yılları Kriterlere İlişkin ENTROPİ Değerleri

ENTROPİ Değerleri						
2022	K1	K2	K3	K4	K5	K6
ATKB	-0,10546	-0,18667	-0,20138	-0,20680	-0,23207	-0,24932
KTKB	-0,20621	-0,32548	-0,31861	-0,22969	-0,23031	-0,22384
TFKB	-0,10491	-0,24442	-0,23738	-0,22928	-0,23034	-0,22428
VKB	-0,12544	-0,27549	-0,23072	-0,26677	-0,22683	-0,18639
ZKB	-0,13637	-0,23111	-0,27060	-0,18621	-0,23346	-0,27389
EKB	-0,07902	-0,29182	-0,31359	-0,20149	-0,23244	-0,25559
ABSA	-0,36625	-0,14138	-0,14464	-0,21805	-0,23123	-0,23654
ALB	-0,01199	-0,12382	-0,08618	-0,28994	-0,22409	-0,16486
SB	-0,36469	-0,15352	-0,15939	-0,21515	-0,23145	-0,23978
HBZ	-0,01195	-0,19820	-0,18985	-0,23145	-0,23016	-0,22196
ENTROPİ Değerleri						
2023	K1	K2	K3	K4	K5	K6
ATKB	-0,10579	-0,21584	-0,24050	-0,20133	-0,23248	-0,24625
KTKB	-0,21628	-0,32816	-0,32478	-0,22892	-0,23037	-0,21566
TFKB	-0,10545	-0,26233	-0,24416	-0,24299	-0,22915	-0,20120
VKB	-0,13064	-0,26493	-0,23555	-0,25422	-0,22808	-0,19015
ZKB	-0,14926	-0,15525	-0,19579	-0,18079	-0,23384	-0,27110
EKB	-0,09041	-0,27386	-0,31250	-0,18919	-0,23331	-0,26072
ABSA	-0,36463	-0,09922	-0,10493	-0,21519	-0,23146	-0,23048
ALB	-0,01198	-0,18745	-0,13685	-0,28961	-0,22406	-0,15765
SB	-0,36542	-0,14059	-0,14446	-0,22002	-0,23109	-0,28906
HBZ	-0,01146	-0,23991	-0,21583	-0,24969	-0,22852	-0,19456

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

ENTROPİ yönteminin son adımında, araştırma kapsamındaki kriterlere ilişkin e_j , d_j (farklılaşma dereceleri) ve kriter önem ağırlıkları olan W_j değerlerinin hesaplanmaktadır. Bu değerlere ilişkin veriler aşağıda Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7: 2022 ve 2023 Yıllarına İlişkin e_j , d_j ve W_j Değerleri

2022	K1	K2	K3	K4	K5	K6
1/ln(m)	0,43429					
e_j	0,65678	0,94324	0,93475	0,98794	0,99991	0,98865
d_j	0,34322	0,05676	0,06525	0,01206	0,00009	0,01135
W_j	0,70228	0,11613	0,13351	0,02467	0,00018	0,02323
Sıralama	1	3	2	4	6	5
2023	K1	K2	K3	K4	K5	K6
1/ln(m)	0,43429					
e_j	0,67373	0,94135	0,93605	0,98670	0,99990	0,98013
d_j	0,32627	0,05865	0,06395	0,01330	0,00010	0,01987
W_j	0,67673	0,12164	0,13263	0,02759	0,00020	0,04120
Sıralama	1	3	2	5	6	4

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

Yukarıda Tablo 7’de ÇKKV yöntemlerinden ve objektif kriter ağırlıklandırma yöntemlerinden olan ENTROPİ yöntemine göre elde edilen nihai değerler verilmektedir. ENTROPİ yöntemi sonuçlarına göre 2022 ve 2023 yılında benzer sonuçlar elde edildiği görülmektedir. 2022 ve 2023 yıllarında en önemli kriter toplam aktifler (K1) olmuştur. Her iki yılda en önemli ikinci kriter net kâr/toplam özkaynak (K3), en önemli üçüncü kriter her iki yılda net kâr/toplam aktif (K2) olmuştur. Kriterlerin önem ağırlığı sıralamasında toplam borç/toplam aktif her iki yılda da altıncı sırada yer almıştır.

4.2.EDAS Yöntemi Bulguları

Çalışmanın üçüncü ve son aşamasında ENTROPİ yönteminde elde edilen kriter önem ağırlıkları, ÇKKV performans sıralama yöntemlerinden olan EDAS yöntemine entegre edilmiştir. Bu kısımda EDAS yönteminde elde edilen sonuçlar tablolar yardımıyla sunulmuştur.

EDAS yönteminin ilk adımında kriterlerin seçilmesi, ikinci adımında ise karar matrisinin oluşturulması yer almaktadır. 2022 ve 2023 yıllarına ilişkin karar matrisi her iki yöntemde ortak kullanıldığından ve Tablo 4'te verildiğinden dolayı burada sadece her bir kriter için elde edilen ortalama çözüm değerleri verilmiştir. Aşağıda Tablo 8'de ortalama çözüm değerleri (AV_j) sunulmuştur.

Tablo 8: 2022 ve 2023 Yıllarına İlişkin Her Bir Kriter İçin Ortalama Çözüm Değerleri (AV_j)

2022	K1	K2	K3	K4	K5	K6
AV_j	488186438602	0,01796	0,24952	0,07651	0,92350	12,74494
2023	K1	K2	K3	K4	K5	K6
AV_j	771381071837	0,01978	0,26584	0,07736	0,92264	13,51310

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

EDAS yönteminin sonraki adımında Ortalamadan Pozitif Uzaklık (PDA_{ij}) ve Ortalamadan Negatif Uzaklık (NDA_{ij}) değerleri hesaplanmıştır. Aşağıda 2022 ve 2023 yılı için Tablo 9'da PDA ve Tablo 10'da NDA değerleri gösterilmektedir.

Tablo 9: 2022 ve 2023 Yılları İçin Ortalamadan Pozitif Uzaklık (PDA) Değerleri

2022 Yılı İçin Ortalamadan Pozitif Uzaklık Değerleri						
Kriter Yönü	Mak	Mak	Mak	Mak	Min	Min
Kriter	K1	K2	K3	K4	K5	K6
Alternatif						
ATKB	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
KTKB	0,00000	1,06046	0,94729	0,00000	0,00000	0,04834
TFKB	0,00000	0,11346	0,05588	0,00000	0,00000	0,04509
VKB	0,00000	0,40241	0,00358	0,31495	0,02609	0,29854
ZKB	0,00000	0,00657	0,35262	0,00000	0,00000	0,00000
EKB	0,00000	0,58334	0,87078	0,00000	0,00000	0,00000
ABSA	2,33757	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000

ALB	0,00000	0,00000	0,00000	0,56121	0,04649	0,42156
SB	3,17389	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
HBZ	0,00000	0,00000	0,00000	0,00922	0,00076	0,06218

2023 Yılı İçin Ortalamadan Pozitif Uzaklık Değerleri

Kriter Yönü	Mak	Mak	Mak	Mak	Min	Min
Kriter	K1	K2	K3	K4	K5	K6
Alternatif						
ATKB	0,00000	0,00000	0,08104	0,00000	0,00000	0,00000
KTKB	0,00000	1,10756	1,04841	0,00000	0,00000	0,10749
TFKB	0,00000	0,27242	0,11129	0,10159	0,00852	0,20559
VKB	0,00000	0,29712	0,04128	0,19815	0,01661	0,27566
ZKB	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
EKB	0,00000	0,38566	0,85479	0,00000	0,00000	0,00000
ABSA	2,20099	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
ALB	0,00000	0,00000	0,00000	0,55737	0,04673	0,45979
SB	3,11223	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
HBZ	0,00000	0,07628	0,00000	0,15834	0,01328	0,24817

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

Aşağıda Tablo 10’da 2022 ve 2023 yıllarına ilişkin Ortalamadan Negatif Uzaklık (NDA) değerleri gösterilmektedir.

Tablo 10: 2022 ve 2023 Yılları İçin Ortalamadan Negatif Uzaklık (NDA) Değerleri

2022 Yılı İçin Ortalamadan Negatif Uzaklık Değerleri						
Kriter Yönü	Mak	Mak	Mak	Mak	Min	Min
Kriter	K1	K2	K3	K4	K5	K6
Alternatif						
ATKB	0,69896	0,29685	0,20446	0,16855	0,01396	0,15510

KTKB	0,17249	0,00000	0,00000	0,00438	0,00036	0,00000
TFKB	0,70113	0,00000	0,00000	0,00752	0,00062	0,00000
VKB	0,61483	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
ZKB	0,56501	0,00000	0,00000	0,29965	0,02482	0,38589
EKB	0,79730	0,00000	0,00000	0,20371	0,01688	0,21035
ABSA	0,00000	0,54125	0,52544	0,09052	0,00750	0,04914
ALB	0,98083	0,62198	0,77208	0,00000	0,00000	0,00000
SB	0,00000	0,48113	0,45070	0,11104	0,00920	0,07521
HBZ	0,98092	0,22503	0,27748	0,00000	0,00000	0,00000

2023 Yılı İçin Ortalamadan Negatif Uzaklık Değerleri

Kriter Yönü	Mak	Mak	Mak	Mak	Min	Min
Kriter Alternatif	K1	K2	K3	K4	K5	K6
	ATKB	0,69764	0,10622	0,00000	0,20477	0,01717
KTKB	0,10309	0,00000	0,00000	0,01022	0,00086	0,00000
TFKB	0,69898	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
VKB	0,59148	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000	0,00000
ZKB	0,50263	0,47223	0,24040	0,33183	0,02782	0,35764
EKB	0,75669	0,00000	0,00000	0,28155	0,02361	0,25737
ABSA	0,00000	0,72347	0,70106	0,11079	0,00929	0,00172
ALB	0,98085	0,29210	0,56278	0,00000	0,00000	0,00000
SB	0,00000	0,54502	0,52632	0,07628	0,00640	0,55104
HBZ	0,98185	0,00000	0,10625	0,00000	0,00000	0,00000

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

Tablo 9’da elde edilen *PDA* değerleri ve Tablo 10’da elde edilen *NDA* değerleri, Tablo 7’de ENTROPİ yöntemine göre elde edilen objektif ağırlıkları ile ağırlıklandırılmış ve *PDA*’nın ağırlıklı toplam değerleri olan SP_i , *NDA*’nın ağırlıklı toplam değerleri olan SN_i değerleri elde

edilmiştir. Sonrasında ise elde edilen SP_i ve NP_i değerlerinin normalleştirilme işlemi yapılmış ve SP_i 'nin normalleştirilmiş değerleri olan NSP_i ve NP_i 'nin normalleştirilmiş değerleri olan NSN_i değerleri elde edilmiştir. Sonuçlara ilişkin veriler aşağıda Tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 11: SP_i , NSP_i , SN_i ve NSN_i Değerleri

	2022				2023			
	SP_i	NSP_i	SN_i	NSN_i	SP_i	NSP_i	SN_i	NSN_i
ATKB	0,00000	0,00000	0,56040	0,64851	0,01075	0,00510	0,49600	0,64087
KTKB	0,25075	0,11250	0,12124	0,14031	0,27821	0,13209	0,07005	0,09051
TFKB	0,02168	0,00973	0,49257	0,57002	0,05917	0,02810	0,47302	0,61118
VKB	0,06192	0,02778	0,43178	0,49967	0,05845	0,02775	0,40027	0,51719
ZKB	0,04784	0,02146	0,41315	0,47812	0,00000	0,00000	0,45337	0,58579
EKB	0,18400	0,08255	0,56984	0,65944	0,16028	0,07610	0,53045	0,68539
ABSA	1,64162	0,73650	0,13638	0,15783	1,48948	0,70721	0,18412	0,23789
ALB	0,02365	0,01061	0,86413	1,00000	0,03433	0,01630	0,77395	1,00000
SB	2,22894	1,00000	0,12053	0,13949	2,10614	1,00000	0,16092	0,20792
HBZ	0,00167	0,00075	0,75205	0,87030	0,02388	0,01134	0,67854	0,87673

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

EDAS yönteminin son adımında her bir alternatif için performans değerlendirme skorları (AS_i) hesaplanmıştır. Burada en yüksek AS_i skoruna sahip alternatif performans açısından da en yüksek performansa sahip alternatif olmaktadır. EDAS yöntemi AS_i değerleri sıralamaları aşağıda Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12: Performans Değerlendirme Skorları (AS_i) ve Sıralamaları

Alternatif	2022		2023	
	AS_i	Sıralama	AS_i	Sıralama
ATKB	0,32426	6	0,32299	6
KTKB	0,12640	10	0,11130	10
TFKB	0,28988	7	0,31964	7

VKB	0,26372	8	0,27247	8
ZKB	0,24979	9	0,29290	9
EKB	0,37100	5	0,38074	5
ABSA	0,44717	3	0,47255	3
ALB	0,50530	2	0,50815	2
SB	0,56974	1	0,60396	1
HBZ	0,43553	4	0,44403	4

Kaynak: Tarafımızca hesaplanmış ve hazırlanmıştır.

ÇKKV performans sıralaması belirleme yöntemlerinden biri olan EDAS yönteminin sonuçlarına göre 2022 ve 2023 yılında Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının daha iyi performans gösterdiği ve katılım bankaları özelinde performans sıralamalarının 2023’te 2022’ye göre değişmediği görülmektedir. Güney Afrika’da faaliyet gösteren Standart Bank 2022 ve 2023’te en iyi finansal performans gösteren katılım bankası olmuştur. Performansı en iyi ikinci katılım bankası Albaraka Bank, üçüncü katılım bankası ABSA ve dördüncü katılım bankası HBZ Bank olmuştur. Türkiye’de faaliyet gösteren Emlak Katılım Bankası her iki yılda Türkiye’de en iyi performans gösteren katılım bankası olurken genel sıralamaya 5. sırada yer almıştır. Genel sıralamada, Albaraka Türk Katılım Bankası 6., Türkiye Finans Katılım Bankası 7., Vakıf Katılım Bankası 8., Ziraat Katılım Bankası 9. ve Kuveyt Türk Katılım Bankası 10. sırada yer almıştır.

5. SONUÇ

Bu çalışmada, 2022-2023 dönemi için Türkiye’de ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının finansal performanslarının ÇKKV yöntemlerinden ENTROPI ve EDAS yöntemleri ile analiz edilmesi amaçlanmıştır. Türkiye’de dokuz, Güney Afrika’da beş adet katılım bankası faaliyet göstermektedir. Çalışmaya faaliyet dönemi 31 Aralıkta biten katılım bankaları dâhil edilmiştir. Güney Afrika’da faaliyet gösteren FirstRand Bank LTD, yıllık faaliyet raporunu Haziran ayı sonunda yayımladığından (özel mali yıl uygulaması) araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Araştırma dönemi dikkate alındığında, faaliyete geçiş yılları araştırma dönemini kapsamadığı için Dünya Katılım Bankası A.Ş., Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. ve T.O.M. Katılım Bankası A.Ş. araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Bu bilgilere göre, Türkiye’de faaliyet gösteren Ziraat Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası, Albaraka Türk Katılım Bankası, Emlak Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren Absa Bank LTD, Al Baraka Bank, Standard Bank ve HBZ Bank LTD araştırma kapsamında incelemeye alınmıştır. Çalışmaya faaliyet dönemi 31 Aralıkta biten katılım bankaları dâhil edilmiştir. Güney Afrika’da faaliyet gösteren FirstRand Bank LTD, yıllık faaliyet raporunu Haziran ayı sonunda yayımladığından (özel mali yıl uygulaması) araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir.

Araştırma kapsamındaki katılım bankaların finansal performanslarının analiz edilmesinde 6 adet finansal performans kriteri kullanılmıştır: Toplam Aktifler, Net Kâr/Toplam Aktif, Net Kâr/Özkaynak, Özkaynaklar/Toplam Aktif, Toplam Borç/Toplam Aktif (Finansal Kaldıraç), Toplam Borç/Toplam Özkaynak.

Kriter ağırlıklarının belirlenmesinde ÇKKV yöntemlerinden ENTROPİ yöntemi, alternatiflerin performans sıralamalarının belirlenmesi için ÇKKV yöntemlerinden EDAS yöntemi kullanılmıştır. Finansal performans analizi uygulamasında ilk olarak ilgili kriterler ve alternatiflerden oluşan ve her iki yöntemde de ortak kullanılacak karar matrisi oluşturulmuştur. Finansal performans göstergeleri kriterleri, Türkiye’de ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankaları ise alternatifleri ifade etmektedir.

ENTROPİ sonuçlarına göre, 2022 ve 2023 yıllarında en önemli kriter, toplam aktifler (K1) olmuştur. Her iki yılda en önemli ikinci kriter net kâr/toplam özkaynak (K3), en önemli üçüncü kriter her iki yılda net kâr/toplam aktif (K2) olmuştur. Toplam borç/toplam aktif ise kriterlerin önem ağırlığı sıralamasında her iki yılda da altıncı sırada yer almıştır. EDAS yönteminin sonuçlarına göre, Güney Afrika’da faaliyet gösteren Standart Bank, 2022 ve 2023’te en iyi finansal performans gösteren katılım bankası olmuştur. Her iki yılda; performansı en iyi ikinci katılım bankası Albaraka Bank, üçüncü katılım bankası ABSA ve dördüncü katılım bankası HBZ Bank olmuştur. 2022 ve 2023’te; Emlak Katılım Bankası 5., Albaraka Türk Katılım Bankası 6., Türkiye Finans Katılım Bankası 7., Vakıf Katılım Bankası 8., Ziraat Katılım Bankası 9. ve Kuveyt Türk Katılım Bankası 10. sırada yer almıştır.

Bu çalışmanın yapıldığı dönemde, Türkiye’deki literatür çalışmalarında ÇKKV yöntemleriyle bankaların finansal performansının analiz edildiği birçok çalışma var olmakla birlikte Türkiye’deki bankalar ile diğer ülkelerde faaliyet gösteren bankaların karşılaştırmalı analizinin ÇKKV yöntemleriyle analiz edildiği çalışmaların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu nedenle bu çalışmada literatüre farklı bir yön kazandırmak amacıyla Türkiye ve Güney Afrika’da faaliyet gösteren katılım bankalarının karşılaştırmalı performans analizi yapılmıştır. Yine sonraki çalışmalarda, farklı performans kriterleri ve farklı ÇKKV yöntemleri kullanılarak farklı sonuçların elde edilmesi mümkün olabilecektir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun hazırlanmıştır.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Makale tek yazar tarafından yazılmıştır.

Çıkar Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdo, K. K. (2020). The impact of internal variables on the Islamic banks and conventional banks financial performance in Jordan: A comparative study. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(6), 222–231.
- Abduh, M. (2018). Assessing the performance of Islamic banking in Brunei Darussalam: Evidence from 2011–2016. *AlShajarah: Journal of the International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC)*, 171–189.
- Abdul-Rahman, Y. (2010). The art of Islamic banking and finance tools and techniques for community-based banking. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Akbulut, O. Y. (2023). Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankalarının Finansal Performansının CRITIC Temelli COPRAS Yöntemiyle Değerlendirilmesi. *Uluslararası Güncel Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 15-24.
- Al-Qudah, H. A. (2020). The impact of financial performance of stock prices of Jordanian Islamic banks (during period from 2010 to 2018). *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(1), 228–234.
- Altan, M. ve Candoğan, A. M. (2014). Bankaların finansal performanslarının değerlendirilmesinde geleneksel ve gri ilişki analizi: Katılım bankalarında karşılaştırmalı bir uygulama. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27, 374-396.
- Atar, A. (2017). Başlangıcından günümüze dünyada ve Türkiye’de İslam bankacılığının genel durumu. *Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 1029-1062.
- Ayrıçay, Y. Özçalıcı, M. ve Bolat, İ. (2017). Katılım bankalarının performanslarının AHP ve GIA tekniklerinden oluşan bütünlük bir sistem ile değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies*, 4(2), 54-69.
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). [Çevrim-içi: <https://www.bddk.org.tr/Kurulus/Liste/7/>], Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Bayram, E. (2021). Türkiye’deki katılım bankalarının CRITIC temelli EDAS yöntemiyle performans değerlendirilmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 55–72.
- Bektaş, S. ve Seki, İ. (2018). Türk bankacılık sistemindeki katılım bankaları ile mevduat bankalarının rekabet gücü bakımından karşılaştırılması. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(4), 197–215.
- Bektaş, S. (2021). ENTROPI ve MAIRCA yöntemiyle Türk katılım bankalarının finansal performans sıralaması. *International Journal of Social Inquiry*, 14(1), 113-144.
- Bektaş, S. (2022). Faizsiz banka ve konvansiyonel bankaların performanslarının belirlenmesi: 2005-2020 dönemi Türkiye örneği. *International Journal of Social Inquiry*, 15(2), 455-476.
- Billah, M. M. (2007). Islamic banking and the growth of Tekaful. In A. Hassan, M. K. & Lewis, M. K. (Eds.). *Handbook of Islamic Banking* (pp.401-418). Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
- Çağırın Kendirli, H., Kendirli, S. ve Aydın, Y. (2019). Küresel kriz çerçevesinde katılım bankalarının ve ticari bankaların mali performanslarının TOPSİS yöntemiyle analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(1), 137– 154.
- Çetin, C. A. ve Bıtrak, A. (2010). Banka kârlılık performansının analitik hiyerarşi süreci ile değerlendirilmesi: Ticari bankalar ile katılım bankalarında bir uygulama. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 75-92.
- Dünya Katılım Bankası A.Ş. [Çevrim-içi: <https://dunyakatilim.com.tr/hakkimizda/dunya-katilim-hakkinda>], Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Doğan, Mesut (2013). Katılım ve geleneksel bankaların finansal performanslarının karşılaştırılması: Türkiye örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 58, 175-188.
- Elmas, B. ve Yetim, A. (2021). Katılım bankalarının finansal performanslarının TOPSİS yöntemi ile uluslararası boyutta değerlendirilmesi. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 7(3), 230-263.
- Er, B. ve Uysal, M. (2012). Türkiye’deki ticari bankalar ve katılım bankalarının karşılaştırılmalı etkinlik analizi: 2005-2010 dönemi değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4), 365-387.
- Erol, İ. & Ferrell, W. G. (2009). Integrated approach for reorganizing purchasing: Theory and a case analysis on a Turkish company. *Computers & Industrial Engineering*, 56(4), 1192-1204.
- Ertürkmen, G. ve Bolat, İ. (2020). Türkiye’deki özel sermayeli mevduat bankaları ile katılım bankalarının aktif kalitesi ve kârlılık oranlarının karşılaştırılması üzerine bir araştırma. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 3(1), 19–36.

- Esmer, Y. ve Bağcı, H. (2016). Katılım bankalarında finansal performans analizi: Türkiye örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 17-30.
- Farandy, A. R., Suwito, D. A., & Dabutar, L. K. (2017). Efficiency of Islamic banks in Indonesia: Data envelopment analysis. *International Journal of Economics, Management and Accounting*, 25(2), 337–354.
- Firdaus, F. & Hosen, M.N. (2013). Efficiency of Islamic banks using two stage approach of data envelopment analysis. *Economics and Banking*, 11, 156- 176.
- Gezen, A. (2019). Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının ENTROPI ve WASPAS yöntemleriyle performans analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 84, 213-232.
- Gümüş, B. F. ve Nalbantoğlu, Ö. (2015). Türk bankacılık sektörünün CAMELS analizi yöntemiyle 2002-2013 yılları arasında performans analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 83- 106.
- Gündoğdu, A. (2018). Türkiye’de katılım bankalarının finansal performanslarının gri ilişkisel analizi ile ölçülmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (17. ÜİK Özel Sayı), 201-214.
- Hayat Finans Katılım Bankası A.Ş. [Çevrim-içi: <https://www.hayatfinans.com.tr/bizi-taniyin#v1>], Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Islamic Financial Services Board (IFSB). (2023). *Islamic Financial Services Industry Stability Report 2023*. [Çevrim-içi: https://www.ifsb.org/wp-content/uploads/2023/10/Islamic-Financial-Services-Industry-Stability-Report-2023_En.pdf] Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- Jaffar, M. & Manarvi, I. (2011). Performance comparison of Islamic and conventional banks in Pakistan. *Global Journal of Management and Business Research Journal*, 11(1), 60- 66.
- Khan, T., Ahmad, W., Rahman, M. K. U. & Haleem, F. (2018). An investigation of the performance of Islamic and interest based banking evidence from Pakistan. *HOLISTICA–Journal of Business and Public Administration*, 9(1), 81–112.
- Karaca, S. S., Ekşi, İ. H. ve Altemur, N. (2019). Türkiye’deki katılım bankalarının etkinlik analizi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(2), 280–290.
- Karavardar, A. Çilek, A. (2020). Türkiye’de katılım bankalarının finansal performansının analizi. *Maliye ve Finans Yazıları*, 113, 99-118.
- Keshavarz Ghorabae, M., Zavadskas, E. K., Olfat, L., & Turskis, Z. (2015). Multi-criteria inventory classification using a new method of evaluation based on distance from average solution (EDAS). *Informatica*, 26(3), 435-451.
- Kızılkaya, N. (2012). Modern dönemde faizsiz bankacılık ve fihki işleyişi. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 20, 135-150.
- Koçyiğit, M. M. (2024). Katılım bankalarının finansal etkinlik analizi. *International Social Sciences Studies Journal*, 10(4), 546-552.
- Odabaş, A. ve Bozdoğan, T. (2020). Katılım bankalarının finansal performanslarının ELECTRE yöntemiyle analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 88, 199-224.
- Öndeş, T., Çalı, M. S., Aydın, S. ve Muti, A. (2020). Türkiye’de bulunan ticari bankalar ile katılım bankalarının ELECTRE yöntemi ile performans analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(3), 689–710.
- Özdağoğlu, A., Yakut, E. ve Bahar, S. (2017). Machine selection in a dairy product company with EENTROPY and SAW method integration. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 341-359.
- Özer, K. ve Saygın, O. (2022). Katılım bankacılığının finansal performans analizi: Türkiye uygulaması. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 257-273.
- Özgür, E. (2008). Katılım bankalarının finansal etkinliği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 10(1), 159–175.
- Öztürk, D., Canbaz, M. F. ve Gür, M. (2017). Katılım bankaları ile mevduat bankalarının 2009–2016 yılları etkinliklerinin VZA ile karşılaştırılması. İçinde B. Ayhan, M. Ay, S. Avşaroğlu ve Ş. Akpınar (Ed.), *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları 2017*, (ss. 328–337). Çizgi Kitabevi.
- Pehlivan, P. (2016). Türkiye’de katılım bankacılığı ve bankacılık sektöründeki önemi. *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 31, 296-324.
- Resmi Gazete (RG). *Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu Kararı*. (RG Tarih: 30.03.2023 Sayı: 10561). [Çevrim-içi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/03/20230331-8.pdf>], Erişim Tarihi: 12.04.2024.

- Rozzani, N. & Abdul Rahman, R. (2013). Camels and performance evaluation of banks in Malaysia: Conventional versus Islamic. *Journal of Islamic Finance and Business Research*, 2(1), 36-45.
- Salur, M. N. ve Cihan, Y. (2020). Comparison of financial performances of banks by multi criteria decision making methods: The case of Turkey. *The Eurasia Proceedings of Educational & Social Sciences (EPESS)*, 19, 41–49.
- Samad, A. (2021). Bootstrap DEA efficiencies of the GCC Islamic banks: Sources and comparison during 2014–2016. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 11(1), 157–166.
- Seid Ali, A. (2023). Islamic banking and finance in South Africa. *İKAM*, No:29.
- Tetik, N. ve Şahin, A. (2020). Katılım bankalarının finansal performans analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(2), 293-314.
- The Banking Association South Africa (BASA). [Çevrim-içi: <https://www.banking.org.za/about-us/member-banks/>], Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Tunç, H. (2010). *Katılım Bankacılığı, Felsefesi ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Usman, A. & Khan, M.K. (2012) Evaluating the financial performance of Islamic and conventional banks of Pakistan: A comparative analysis. *International Journal of Business and Social Science*, 3(7), 253-257.
- Wang, T., & Lee, H. (2009). Developing a fuzzy TOPSIS approach based on subjective weights and objective weights. *Expert Systems with Applications*, 6(5), 8980-8985.
- Yayar, R. ve Baykara, V. H. (2012). TOPSIS yöntemi ile katılım bankalarının etkinliği ve verimliliği üzerine bir uygulama. *Business and Economics Research Journal*, 3(4), 21-42.
- Yetiz, F. (2021). TOPSIS yöntemi ile Türk katılım bankalarının performans analizi ve bankacılıkta risk yönetim politikalarının önemi. *Journal of Empirical Economics and Social Sciences*, 3(1), 121–138.
- Yörük Eren, F., Özdağoğlu, A. ve Bekci, İ. (2021). Katılım bankalarının CAMELS oranlarının analizi: MULTIMOORA ve MAUT yöntemleri ile bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(30), 552–572.
- Yurttadur, M. ve Demirbaş, H. (2017). Türkiye’de bulunan katılım bankaları ve özel sermayeli mevduat bankalarının finansal performanslarının karşılaştırılması. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 89-117.
- Yurttadur, M. ve Taşcı, M. Z. (2022). Finansal performans ölçümünde CRITIC ve MAIRCA yöntemlerinin kullanılması katılım bankaları örneği. *The Journal Of Academic Social Science*, 10(135), 110–124.
- Zhang, H., Gu, C., Gu, L., & Zhang, Y. (2011). The evaluation of tourism destination competitiveness by TOPSIS & information ENTROPY—a case in the Yangtze River delta of China. *Tourism Management*, 32(2), 443-451.
- [Çevrim-içi: <https://tr.investing.com/>], Erişim Tarihi: 01.06.2024.

Extended Summary

A Comparative Analysis of the Financial Performances of Participation Banks Operating in Türkiye and South Africa: The Case of ENTROPI-EDAS Model for the Period 2022-2023

The purpose of this study is to evaluate the financial performance of participation banks operating in the Participation Banking Sector in Turkey and participation banks operating in South Africa by comparative analysis of ENTROPI and EDAS methods, which are among the Multi-Criteria Decision Making (MCDM) techniques.

Since the subject of this study is a comparative analysis of participation banks in Türkiye and South Africa, in the literature review, studies based on Multi-Criteria Decision Making (MCDM) methods in the supervision of participation banks are summarized along with a table. These studies are: Çetin ve Bitirak (2010), Yayar ve Baykara (2012), Gümüş ve Nalbantoğlu (2015), Esmer ve Bağcı (2016), (Ayrıçay, Özçalıcı ve Bolat (2017), Çağırın Kendirli, Kendirli ve Aydın (2019), Gezen (2019), Salur ve Cihan (2020), Öndeş, Çalı, Aydın ve Muti (2020), Tetik ve Şahin (2020), Karavardar ve Çilek (2020), Odabaş ve Bozdağan (2020), Elmas ve Yetim (2021), Bayram (2021), Yörük Eren, Özdağoğlu ve Bekçi (2021), Yetiz (2021), Bektaş (2021), Özer ve Saygın (2022), Yurttadur ve Taşcı (2022).

In addition to the studies evaluating the performance analysis of participation banks with MCDM methods, there are also studies conducted with other methods: Özgür (2008) Data Envelopment Analysis (DEA), Jaffar and Manarvi (2011) CAMELS, Usman and Khan (2012) T Test, Er and Uysal (2012) DEA, Doğan (2013) T Test, Firdaus and Hosen (2013) DEA and Tobit, Rozzani and Abdul Rahman (2013) CAMELS, Altan and Candoğan (2014) GRI Relational Analysis and Traditional Performance Measurement Methods, Öztürk et al. (2017) DEA, Yurttadur and Demirbaş (2017) T Test, Farandy et al. (2017) DEA and Regression Analysis (Tobit), Gündoğdu (2018) GRI Relational Analysis, Bektaş and Seki (2018) DEA and MTFP, Abduh (2018) Descriptive statistics, Herfindahl Hirschman Index and Z-Score Methods, Karaca et al. (2019) DEA, Ertürkmen and Bolat (2020) DEA and MTFP, Abdo (2020) Regression Analysis, Al-Qudah (2020) Panel Data Analysis, Khan et al. (2020) Regression Analysis, Samad (2021) DEA, Bektaş (2022) DEA, Koçyiğit (2024).

The financial performances of participation banks operating in Turkey and South Africa for the period 2022-2023 were analyzed using the ENTROPI and EDAS methods, which are two of the MCDM methods. The criteria consist of financial performance indicators and the alternatives consist of participation banks operating in Turkey and South Africa. The participation banks included in the research and operating in Turkey: Albaraka Türk Participation Bank, Kuveyt Türk Participation Bank, Türkiye Finans Participation Bank, Vakıf Participation Bank, Ziraat Participation Bank, Emlak Participation Bank. Absa Bank LTD, Al Baraka Bank, Standard Bank, and HBZ Bank LTD, which are the participation banks operating in South Africa and included in the research, were examined within the scope of the research. Six financial performance criteria were used to analyze the financial performance of the participation banks within the scope of the research: Total Assets, Net Profit/Total Assets, Net Profit/Total Equity, Equity/Total Assets, Total Debt/Total Assets (Financial Leverage), Total Debt/Total Equity. The ENTROPI method, one of the MCDM methods, was used to determine criteria weights, and the EDAS method, one of the CRM methods, was used to determine the performance rankings of the alternatives.

In the analysis part of the study, criterion weights were first calculated using the ENTROPI method. The criterion importance weights obtained with the help of the ENTROPI

method were integrated into the EDAS method and the performance scores and success rankings of the alternatives were obtained.

According to ENTROPI results, the most important criterion in 2022 and 2023 was total assets (K1). In both years the second most important criterion was net profit/total equity (K3) and the third most important criterion was net profit/total assets (K2). Total debt/total assets ranked sixth in the ranking of the importance weight of the criteria in both years. According to the results of the EDAS method, Standard Bank operating in South Africa was the participation bank with the best financial performance in 2022 and 2023. In both years, the second best performing participation bank was Albaraka Bank, the third was ABSA and the fourth was HBZ Bank. In 2022 and 2023, Emlak Participation Bank ranked 5th, Albaraka Türk Participation Bank 6th, Türkiye Finans Participation Bank 7th, Vakıf Participation Bank 8th, Ziraat Participation Bank 9th and Kuveyt Türk Participation Bank 10th.

At the time of this study, although there are many studies in the Turkish literature that analyzed the financial performance of banks using MCDM methods, there are almost no studies on the comparative analysis of banks operating in Turkey and in other countries using MCDM methods. For this reason, this study analyzes a comparative performance of participation banks operating in Turkey and South Africa in order to provide a different aspect to the literature. Again, in future studies, it will be possible to obtain different results by using different performance criteria and different MCDM methods.